

Ennaltaehkäisystä jälleenrakennukseen

DEMOKRATIATUKI JA KONFLIKTIT

SISÄLLYS

ALKUSANAT JA SUOSITUKSET	3	PUOLUEET DEMOKRATIAN TUKIJOINA	24
JOHDANTO	4	Parlamentarismi ja puolueet rauhan rakentajina	25
KONFLIKTIT, KRIISINHALLINTA JA DEMOKRATIA	6	Kansalaisten omistajuus ja kohdemaan tarpeet	
Konfliktien ennakointi	8	lähtökohtina	26
Perinteiset näkemykset kriisinhallintaan ja demokratian edistämiseen	10	Demokratia ennaltaehkäisee, hallitsee ja hoitaa	28
Suomi rauhanvälittäjänä	12	Mitä Demo tekee?	28
Miksi demokratia ei ole juurtunut?	15	PUOLUEIDEN KANSAINVÄLINEN DEMOKRATIAYHTEISTYÖ DEMO RY	30
POLIITTINEN DEMOKRATIAUKI LAAJA-ALAISEN OSALLISTUMISEN MAHDOLLISTAJANA	18	Nuorten poliittisen dialogin edistämistä Nepalissa	31
Osallistaminen ja paikallistason merkitys	19	Naispoliitikkojen koulutusta ja yhteistyötä Tansaniassa	32
Poliittisen kulttuurin muutos ja vuoropuhelu	21	Nuorten poliittisen osallistumisen tukemista Tunisiassa	33
		Naisten roolin vahvistusta paikallispolitiikassa Sambiassa	34
		LÄHTEET	35

JULKAISIJA Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö (DEMO) ry 2014

TOIMITUS Lassi Härmälä ja Anna Rauhala

GRAAFINEN SUUNNITTELU Jesse Pasanen

PAINO Eura Print Oy

KANNEN KUVA Maria Santto

ALKUSANAT

RAUHANVÄLITYS, kriisinhallinta, ihmisoikeudet, demokratia, hauraat valtiot, humanitaarinen apu ja kehitysyhteistyö. Näistä on laadittu sekä kansainvälisesti että kansallisilla tasoilla lukuisia strategioita ja linjauksia, joiden päämäärä on yksi ja sama: kestävän rauhan luominen ja inhimillisen kärsimyksen vähentäminen. Päämäärässä on onnistuttu vaihtelevasti, mikä kertoo siitä, että käytännön toiminnassa on edelleen parantamisen varaa ja että tilanteet ovat haastavia. Kaikki edellä luetellut termit linkittyvät toisiinsa, minkä vuoksi toiminnan tulisi myös olla kokonaisvaltaista ja ottaa huomioon kaikki eri näkökulmat ja parhaat toimintatavat. Demokratianäkökulma on tärkeä kaikessa kestävässä

rauhaan tähtäävässä toiminnassa, koska demokratialla on konflikteja ehkäisevä vaikutus, ja toisaalta konfliktit heikentävät demokratian edellytyksiä. Demokratia ei kuitenkaan toteudu itsestään konfliktin päättymisen ja vaalien järjestämisen jälkeen. Demokratiatuen tulisi siis olla aina mukana rauhanrakennuksen kaikissa vaiheissa. Tämä julkaisu esittelee poliittista demokratiatukea osana konfliktinehkäisyä ja rauhanrakennusta eli sitä, kuinka demokratiatukea voidaan käyttää konfliktin eri vaiheissa vuoropuhelun mahdollistamiseksi ja rauhanomaisten ratkaisujen löytämiseksi. Julkaisu käsittelee myös poliittisten puolueiden roolia demokratiatuessa.

SUOSITUKSET

- Kohdemaiden poliittisten puolueiden rooli on avainasemassa rauhanvälityksessä ja -rakennuksessa. Rauhan ja demokratian ytimessä on yhteistyökyky näkemyseroista huolimatta. Tämän vahvistamiseen tulee tehdä konkreettisia uusia panostuksia hyödyntämällä suomalaisten puolueiden kokemusta ja osaamista osana Suomen konfliktinehkäisy- ja rauhanvälitystoimia.
- Tuen ei tule rajoittua vain hyvään hallintoon, vaaleihin ja instituutioiden toimintaan vaan sen tulee ulottua demokratian poliittisten elementtien ja demokraattisen hallinnon tukemiseen.
- Puoluerajat ylittävä demokratiatuki on tehokas tapa vahvistaa demokratisoituvien maiden monipuoluejärjestelmiä syvän demokratian juurruttamiseksi.
- Rauhanvälityksessä ja kriisinhallinnassa tulee mahdollisimman laaja-alaisesti osallistaa paikalliset puolueet ja muut asianosaiset ryhmät.
- Kriisinhallinnassa, rauhanrakennuksessa ja kehitysyhteistyössä paikallistason omistajuuden tulee olla mahdollisimman vahvaa, sillä muutos on kestävä vain jos se juurtuu kohdemaan ruohonjuuritason asti.

JOHDANTO

DEMOKRATIA on levinnyt nopeasti niin kutsutun demokratian kolmannen aallon myötä 1960-luvulta lähtien. Demokratisoituminen oli nopeaa varsinkin 1990-luvulla itäblokin hajoamisen ja monien Afrikan maiden demokraattisten uudistusten seurauksena.

Yleisellä tasolla demokratia ei ole kuitenkaan juurtunut niin kuin 1990-luvulla ennustettiin ja odotettiin. Monet maat ovat jääneet roikkumaan autokratian ja demokratian välimaastoon – tällaisia hallintomalleja kutsutaan hybrideiksi. Demokratisoitumista ovat hidastaneet yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen hitaus, kyvyttömyys ratkaista poliittisia erimielisyyksiä ja

näiden seurauksena puhjenneet konfliktit.

Arabikevään puhjettua keväällä 2011 alettiin puhua Pohjois-Afrikkaa ja Lähi-itää koskettavasta demokratian neljännestä aallosta. Arabikevät on kuitenkin osoittanut demokratisoitumisen mutkikkaan luonteen: muutos ei tapahdu yhdessä yössä eikä etene suoraviivaisesti aina samoja ja ennakoitavia teitä pitkin. Sen sijaan nopeat muutokset aiheuttavat usein konfliktiherkkyttä.

On ymmärretty, että pelkkä tahto muutokseen ei luo kestävää siirtymää demokratiaan. Onnistunut demokratisoituminen tarvitsee suotuisat olosuhteet, joi-

Nepalin poliittisten nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen yhteistyöfoorumi juhli uutta vuotta 2013 hyvässä hengessä.

Vuonna 2011 ramadanin aikaan Tunisiassa muistutettiin sekä vähävaraisten avustamisen tärkeydestä että vallankumouksen marttyyrien kunniasta.

hin yleensä katsotaan kuuluvan esimerkiksi ihmisoikeuksien kunnioitus, riippumaton oikeuslaitos, vapaa media, aktiivinen kansalaisyhteiskunta ja toimivat poliittiset instituutiot. Taloudellisen ja demokraattisen kehityksen liitosta ei ole vankkaa yksimielisyyttä, mutta demokraattisessa yhteiskunnassa taloudellisen kehityksen hyödyt jakautuvat tasaisemmin.

1970-luvulla alkanut demokratia-aalto – ja toisaalta demokratian hidas juurtuminen ja konfliktit – toi mukanaan ajatuksen siitä, että demokratisoituvia maita

voi tukea. Aiemmin länsimaiden tarjoama tuki oli ollut sosioekonomista, ja samalla usein vahvasti omia poliittisia etujaan ajavaa. Kylmän sodan jälkeen ja ideologisen kamppailun päätyttyä demokratia alettiin käsittää yleismaailmallisena arvona ja ainoana hallintotapana, joka voi tuoda tasa-arvoista ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa kestävää kehitystä. Viime vuosikymmenten aikana on myös käynyt selväksi, että ihmiset kaikkialla maailmassa haluavat osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon¹.

Kehitysyhteistyössä vahvistui suuntaus hyvän hallinnon ja demokratian tukemisesta. Ajatus siitä, että sosioekonomista kehitystä ei voi tapahtua ilman toimivia poliittisia ja hallinnollisia instituutioita tunnustettiin yhä laajemmin.

Tasa-arvoisen yhteiskunnallisen kehityksen ohella tärkein demokratian ja sen tukemisen puolesta puhuva tekijä on demokratian voima luoda ja ylläpitää rauhaa: demokraattisen rauhan teorian mukaan demokratiat eivät sodi keskenään. Demokratioissa esiintyy myös muita hallintomuotoja vähemmän esimerkiksi sisällis-

sotia, vallankumouksia, kansanmurhia ja kasvuhalustaa terrorismille. Tämän vuoksi demokratian tukemisesta on tullut tärkeä osa myös kansainvälisen yhteisön tukemaa rauhanrakennusta.

- Demokratia ei ole juurtunut niin nopeasti ja pysyvästi kuin 1990-luvulla ennustettiin.
- Demokratian ja hyvän hallinnon tukeminen on osa kehitysyhteistyötä.
- Demokratiaa tukemalla voidaan tukea myös konfliktinehkäisyä ja rauhanrakennusta.

KONFLIKTIT, KRIISINHAL- LINTA JA DEMOKRATIA

KONFLIKTIN voi määritellä suhteeksi, jossa kahdella tai useammalla osapuolella on – tai he kuvittelevat että heillä on – yhteensopimattomat tavoitteet tai intressit. Yleensä ensimmäinen askel vakavan konfliktin välttämiseksi on osapuolten välinen dialogi eli vuoropuhelu, johon voi liittyä myös ulkopuolisten toimijoiden diplomaattiset toimet. Riitatilanteen pitkittyessä tilanne saattaa eskaloitua ja väkivaltaisen konfliktin riski kasvaa. Aseellisen konfliktin puhjetessa kansainvälisen yhteisön toimet liittyvät yleensä humanitaariseen apuun, sotilaalliseen väliintuloon ja rauhanvälitykseen eli osa-

puolten saattamiseen keskusteluyhteyden rauhansopimuksen saavuttamiseksi.

Rauhansopimuksen solmimisen jälkeen väkivalta yleensä vähenee ja sotatoimista siirrytään rauhanturvaamiseen. Pikkuhiljaa toiminta alkaa painottua turvallisuuden takaamisen sijaan paikallisten instituutioiden rakentamiseen ja toimijoiden voimaannuttamiseen. Rauhan saavuttamisen jälkeen yhteistyö ja tuki keskittyvät rauhanrakennukseen ja jälleenrakentamiseen, ja humanitaarisesta katastrofiavusta siirrytään pitkäjänteisempään kehitysyhteistyöhön.

Kylmän sodan päättymisen jälkeen konfliktien luonne on kuitenkin muuttunut. Harva konflikti on enää kahden selkeästi toisistaan erotettavan osapuolen, kuten valtion, välinen. Huomattavasti useammin konfliktit ovat maan sisäisiä, esimerkiksi terrorismia tai eri etnisten ryhmien välillä tapahtuvia purkauksia, joiden syyt ovat monimuotoisia ja ulottuvat kauas historiaan.

Konfliktit syntyvät turhautumisesta vallitseviin olosuhteisiin ja voivat avata tien uudistuksille, mutta niillä on myös vakava demokratisoitumisen vaatimia olosuhteita rappeuttava vaikutus. Tämän päivän konfliktien hallitsemista vaikeuttaa usein se, että osapuolet ovat vaikeasti määriteltävissä toisin kuin selkeästi kahden valtion välillä tapahtuvissa aseellisissa selkkauksissa. Sisäisissä konflikteissa lisäongelmia seuraa siitä, että usein hallinnollinen organisaatio luhistuu, ja esimerkiksi poliisin ja oikeuslaitoksen toiminta tulee mahdottomaksi.

Liian usein konflikteihin puututaan vasta niiden puhkeamisen jälkeen muun muassa rauhanturva-

misen, rauhanvälityksen, rauhanrakennuksen ja humanitaarisen avun keinoin. Tällaisten perinteisten rauhanturvaoperaatioiden heikkous on se, että ne eivät pureudu konfliktin todellisiin syihin. Kriisinhallintaoperaatioiden tavoite tuoda turvallisuutta ja lopettaa aseellinen konflikti voi toteutua, mutta esimerkiksi YK:n mukaan² lähes puolessa konfliktinjälkeisistä maista väkivalta puhkeaa uudestaan alle viiden vuoden kuluessa rauhansopimuksen tekemisestä.

Viime vuosikymmenten konfliktien syyt ovat erittäin monimutkaisia, ja niissä kietoutuvat yhteen taloudel-

*Chadilaisia YK-
rauhanturvaajia
Malissa vuonna
2013.*

liset, poliittiset, turvallisuuteen liittyvät ja usein myös etniset tai uskonnolliset syyt. Siksi konfliktien ratkomi- seen ei ole myöskään tarjolla yhtä ainoaa mallia, jonka avulla konflikti voitaisiin rauhoittaa kestävällä tavalla.

Perinteisissä kriisinhallintaoperaatioissa demokrati- an on ajateltu olevan rauhanprosessin päätepiste, joka toteutuu ikään kuin automaattisesti rauhan saavutta- misen ja vaalien järjestämisen jälkeen. Todellisuudes- sa demokratia on kuitenkin jatkuva prosessi ja samalla myös konflikteja ehkäisevä järjestelmä. Kestävä rauha on siten harvoin mahdollinen ilman osallistavaa ja mo- niarvoista demokratiaa.

”Demokratia on jatkuva prosessi ja samalla myös konflikteja ehkäisevä järjestelmä.”

Vuonna 2011 Busanin konferenssissa hauraiden valtioiden g7+-ryhmän* aloitteesta luotu sopimus hau- raissa valtioissa toimimisesta, niin kutsuttu ”New Deal”, listaa viisi tavoitetta rauhan- ja valtionrakennukselle haurailta alueilla. Tavoitteista ensimmäinen on legitiimi politiikka. Konflikteista kärsivien ja niitä tukevien valtioi- den yhteisen linjanvedon mukaan osallistavien poliittis- ten prosessien tukeminen konfliktinratkaisussa on siis lähtökohtana kaikessa rauhanrakennustyössä. Poliitti-

sen dialogin tukeminen ja erityisesti naisten ja nuorten huomioonottaminen ovat myös mukana New Deal -so- pimuksessa, jonka Suomikin on allekirjoittanut.³

KONFLIKTIEN ENNAKOINTI

Konflikteja voidaan myös ennakoida. Kriisin puhkea- mista ennakoi usein poliittisten ja kansalaisoikeuksien heikentyminen.⁴ Oikeuksien rajoittamisesta johtuva turhautuminen voi purkautua väkivaltana esimerkik- si vaalien yhteydessä. Muita merkkejä uhkaavista le- vottomuuksista ovat muun muassa heikko oikeusval- tio, toimeenpanevien viranomaisten omavaltaisuus ja korruptio, etninen ja uskonnollinen jakautuneisuus, te- hottomat poliittiset instituutiot sekä heikko taloudelli- nen tilanne.

Yksi tärkeimmistä viime aikoina keskusteluun nous- seista näkökulmista on hauraiden valtioiden käsite. Näkökulma on uudehko, eikä yhtenevää määritelmää hauraille valtiolle ole. Yleisesti niillä kuitenkin viitataan valtioihin, jotka ovat konfliktissa tai vaarassa joutua sii- hen puutteellisen hallinnon takia. Näiden maiden hal- linto on usein esimerkiksi kykenemätön tarjoamaan infrastruktuuria ja palveluita koko väestölleen ja kaikil- le alueilleen. Tämän seurauksena huraat valtiot ovat otollisia toiminta-alueita esimerkiksi kansainvälisille terroristijärjestöille, sillä niiden toimintaan ei voida riit- tämättömien voimavarojen takia puuttua.

Samalla valtiot ja alueet ovat riippuvaisempia toi- sistaan kuin koskaan ennen. Tästä johtuen nähdään yleisesti hyväksyttävänä, että ulkovaltojen tulee tukea

UN PHOTO BY STUART PRICE

konfliktialueita rauhan ja demokratian edistämisessä. Paikallisilta näyttävät konfliktit vaikuttavat turvallisu- teen ja kehitykseen globaalisti. Terroristijärjestöjen toi- minta haurissa valtioissa on hyvä esimerkki paikkali- sesta toiminnasta, joka voi aiheuttaa maailmanlaajuisia turvallisuusuhkia. Kansainvälisen terrorismin estämi- nen onkin noussut yhdeksi tärkeimmistä turvallisuus- kysymyksistä kansainvälisen yhteisön toiminnassa.

Haurissa tai epädemokraattisissa valtioissa niin sa- nottu rakenteellinen väkivalta on yleistä ja kasvattaa

konfliktiherkkyyttä.⁵ Rakenteellinen väkivalta ilmenee fyysisen väkivallan sijaan jatkuvana ulkopuolisuutena, syrjintänä ja eriarvoisuutena. Se saattaa olla huoma- matonta, mutta yhteiskunnan rakenteisiin juurtunutta väkivaltaa, jonka ilmenemismuotoja voivat olla esimer- kiksi köyhyys, taudit, nälänhätä ja syrjintä.

Rakenteellinen väkivalta kohdistuu usein etnisiin ryh- miin, vähemmistöihin, uskontokuntiin, naisiin tai nuo- riin. Väkivallan seurauksena syrjityillä ryhmillä ei ole mahdollisuutta tasavertaiseen taloudelliseen toimin-

*) G7+ on ryhmä valtioita, jotka kärsivät tai ovat toipumassa konfliktista. Ks. www.g7plus.org.

taan, tasa-arvoista oikeuskohtelua, pääsyä terveydenhuollon pariin tai heidän ihmisoikeuksiaan loukataan. Rakenteellisesta väkivallasta kärsivät jäävät myös syrjään poliittisesta päätöksenteosta – heillä ei ole mahdollisuutta tuoda ongelmiaan esille, syrjäytymisen kierre syvenee ja konfliktiriski kasvaa entisestään.

Vallassa olevat poliitikot vahvistavat usein toimillaan etnisiä ja uskonnollisia jakolinjoja vahvistaakseen omaa asemaansa. Tällaiset ylhäältä luodut yhteiskunnalliset jakolinjat yhdessä taloudellisten tekijöiden kanssa luovat vihaa, pelkoa ja osattomuutta, jotka kasvattavat konfliktiriskiä.

Konfliktit puhkeavat harvoin ainoastaan yhden tekijän seurauksena, vaan monen tekijän yhteisvaikutuksesta. Siksi on tärkeää, että konflikteja ennaltaehkäistäessä tai rauhanrakennuksen aikana otetaan huomioon niin sosioekonomiseen kehitykseen, inhimilliseen turvallisuuteen kuin ihmisoikeuksiinkin liittyvät epäkohdat. Konfliktit ovat sekä demokratiavajeen syy että seuraus, ja tukemalla demokratiaa tuetaan tätä kehityksen, turvallisuuden ja ihmisoikeuksien kolmiyhteyttä.

PERINTEISET NÄKEMYKSET KRIISINHALLINTAAN JA DEMOKRATIAN EDISTÄMISEEN

Perinteiset kriisinhallinta- ja rauhanoperaatiot ovat konfliktin eri vaiheissa keskittyneet rauhanvälitykseen, rauhanturvaamiseen ja rauhanrakennukseen. Demokratiatuella ei ole ollut tässä yhtälössä suurta roolia.

Esimerkiksi Suomen ulkoasiainministeriön rauhanvälitysohjelmassa⁶ todetaan, että rauhanvälitys on

kahden tai useamman osapuolen yhteen saattamista puolueettoman toimijan taholta, ja sen tavoitteena on neuvotteluteitse ehkäistä konfliktin puhkeaminen tai saada aikaan sovinto konfliktin ratkaisemiseksi, kun taas rauhanrakentamistoiminnalla pyritään ehkäisemään konfliktien puhkeaminen uudelleen ja luomaan edellytykset kestäväälle kehitykselle.

”Demokratiat eivät ole koskaan valmiita.”

Kansainvälisesti merkittäviä kriisinhallintaorganisaatioita ovat esimerkiksi Yhdistyneet kansakunnat, Euroopan unioni ja Afrikan unioni, joiden näkökulma rauhanoperaatioihin on samankaltainen. Varsinaisen sotilaallisen kriisinhallinnan tarkoituksena on rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen tai palauttaminen, humanitaarisen avustustoiminnan tukeminen ja siviiliväestön suojaaminen. Tärkeitä kysymyksiä operaatioissa sotilaallisen toiminnan lisäksi ovat esimerkiksi ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltiokysymykset, turvallisuusuudistukset ja instituutioiden rakentaminen. Siviilikriisinhallintajoukoilla on näihin tehtäviin yleensä paremmat valmiudet kuin sotilaallisilla joukoilla.

Demokratian tukemisen näkökulmasta vaalit ja monipuoluedemokratia ovat korostuneet näissä operaatioissa. Vaaleja on usein pidetty operaatioiden pääteisteinä ja operaatioita onnistuneina, kun kansa on päässyt äänestämään vapaissa ja rehellisissä moni-

puoluevaaleissa. Tämän ajatuksen mukaan vaalit ovat demokratiaan siirtymisen päätepiste.

Erityisesti Afrikassa konfliktin on usein laukaissut se, että vaalien häviö kieltäytyy tunnustamasta voittajaa. Siksi on haluttu tukea vaaleja ja ajateltu, että rauhallisten ja rehellisten vaalien tukeminen estäisi konflikteja ja toisi kestäväää demokratiaa. Vaikka vaalit ovat tärkeä osa demokratiaa, eivät ne yksinään kuitenkaan juurruta demokraattista kulttuuria eivätkä tartu konfliktiin johtaneen tilanteen todellisiin syihin.

Rauhaa on vaikea saavuttaa ilman osallistavaa ja moniarvoista demokratiaa, jonka rakentaminen on pitkäaikainen prosessi. Lyhytnäköisessä, vaaleihin keskittyvässä ajat-

telussa unohdetaan se, että demokratiat eivät ole koskaan valmiita. Esimerkiksi Euroopan talouskriisi on koetellut myös monen vakaana pidetyn demokratian uskottavuutta.

Pitkäkestoisen lähestymistavan tärkeydestä kertoo myös niiden maiden määrä, joissa konflikti uusiutuu jo muutaman vuoden päästä rauhansopimuksesta tai onnistuneina pidetyistä vaaleista. Myös itse vaalit voivat laukaista konflikteja sen sijaan, että ehkäisisivät niitä ja siksi esimerkiksi kiirehdytetyt vaalit ovat suuri riskitekijä.

Esimerkiksi Angolassa pidettiin vaalit syksyllä 1992 vuotta aiemmin sovitun rauhan jälkeen. Jo etukäteen oli selvää, ettei todellisesti vapaille ja rehellisille vaaleille ollut edellytyksiä. Vaalien jälkeen ääntenlaskennan

Etelä-Sudanin presidentti Salva Kiir tarkastaa vastavaalimistuneita poliiseja toukokuussa 2013.

UN PHOTO BY ISAAC BILLY

Angolalaiset äänestivät ensimmäisissä kansallisissa monipuoluevaaleissa vuonna 1992.

kääntyessä epäedulliseksi toiselle kahdesta pääpuolueesta, puolue julisti itsensä voittajaksi syyttäen ensimmäistä vaalivilpistä, ja uusi sota alkoi jo ennen virallista tulosten julkistamista.⁷

Kansainvälisen yhteisön rauhanoperaatioiden tulokset eivät olekaan erityisen mairittelevia. Yhdeksästätoista maasta, joissa oli YK:n rauhanmissio poliittisella mandaatilla vuosien 1988–2002 aikana, vapaiksi demokratioiksi luokiteltiin viisi vuotta mission alkamisen jälkeen vain kaksi ja hybrideiksi kahdeksan.⁸ Vuoteen 2013 mennessä vapaiden demokratioiden määrä oli noussut kolmeen ja hybridien kymmeneen.⁹

SUOMI RAUHANVÄLITTÄJÄNÄ

Arabibarometri sekä muut vastaavat mielipidetutkimukset osoittavat, että ihmiset kaikkialla maailmassa haluavat osallistua päätöksentekoon ja arvostavat demokratiaa. Näistä juuri Arabibarometri on merkittävä, sillä arabimaissa sitkeästi valtaa pitäviä diktatuureja sekä vahvaa islamin perinnettä on toisinaan pidetty osituksena siitä, ettei demokratia sovi alueen kulttuuriin. Sekä tutkimukset että arabikevään tapahtumat kuitenkin osoittavat, että myös tällä alueella, jonne demokratian ei koskaan uskottu ulottuvan, kansalaiset haluavat demokratiaa.¹⁰ Demokraattisen hallinnon normatiivinen

perusta löytyy myös kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista. Suomen toiminta rauhanvälittäjänä ja demokratian edistäjänä perustuukin näkemykseen siitä, että demokratia on yleismaailmallinen arvo. Vaikka demokratiaa ei voi viedä, sitä voi ja tulee tukea.

Suomi on pyrkinyt profiloitumaan korkealle rauhanvälityksessä ja ollut aktiivinen kansainvälisten rauhan turvaoperaatioiden tukija. Rahallisesti Suomen resurssit ovat kuitenkin rajatut, mikä heikentää mahdollisuuksia tarjota sekä sotilas- että siviilihenkilöstöä kansainvälisiin operaatioihin. Suomi pyrkii toiminnas-

saan kokonaisvaltaiseen kriisinhallintaan. Tällä tarkoitetaan sotilaallista kriisinhallintaa rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai palauttamiseksi sekä siviilikriisinhallintaa, jonka tavoitteena on edistää hyvää hallintoa, oikeusvaltioperiaatetta, ihmisoikeuksia ja demokratiaa kriisialueella. Lisäksi kokonaisvaltaiseen kriisinhallintaan kuuluu humanitaarinen apu. Suomen kriisinhallinnassa kansalaisjärjestöjen ja niiden paikallisten kumppaneiden osaaminen tunnistetaan, mutta käytännössä kansalaisjärjestöjen rooli voisi olla huomattavasti merkittävämpi.

Suomalaisrauhanturvaaja jalkapartiossa Afganistanissa heinäkuussa 2010.

Egyptin Tahrir-aukiolla juhlittiin demokraattisesti valitun presidentin Mohammed Morsin syrjäyttämistä vallasta heinäkuussa 2013.

Suomen kehityspoliittisen toimenpideohjelman¹¹ mukaan niin kriisinhallinnassa kuin kehitysyhteistyösäkin painotetaan hyvän hallinnon ja demokraattisten yhteiskunnallisten instituutioiden toimintaedellytyksiä sekä kansalaisyhteiskunnan tukemista. Lisäksi Suomi painottaa erityisesti sukupuolten tasa-arvoa ja naisten aktiivista roolia konfliktinratkaisussa.

Toimenpideohjelmassa on ensi kertaa mainittu myös kohdemaan puolueiden tukemisen merkitys kehitysyh-

teistyössä. Ohjelma tunnistaa puolueet demokratian peruspilareiksi, joita kansainvälisen yhteisön tulee tukea. Siinä myös luvataan demokratiakysymysten painottuvan tulevaisuudessa enemmän Suomen kehityspoliitikassa ja -yhteistyössä.

Aihetta optimismille antaa se, että suomalaisessa kriisinhallinta- ja kehitysyhteistyökeskustelussa on viime vuosien aikana alettu painottaa avun kestävyuden ja kokonaisvaltaisuuden merkitystä. Kehitysyhteistyön parissa on kritisoitu humanitaarisen avun sekä kriisinhallinnan ja kehitysyhteistyön välistä kuilua. Kun edellisissä on keskitytty toimimaan tarveperustaisesti, on siirtymä kestävään kehitykseen ollut hankalaa.

Sama pätee myös demokratiakehitykseen. Demokratiatuki voi tuoda

tärkeää lisäarvoa konfliktin kaikissa vaiheissa, ja sen avulla pystyttäisiin lisäämään paikallista omistajuutta ja kuromaan kriisinhallinnan ja kehitysyhteistyön välistä kuilua umpeen. Tämä tukisi myös Suomen lähtökohtaa ihmisoikeusperustaisesta lähestymistavasta kaikessa kansainvälisessä toiminnassaan. Vain demokraattisessa hallinnossa ja siihen perustuvassa kriisinhallintatyössä ihmisillä on mahdollisuus osallistua omaa elämäänsä koskevaan päätöksentekoon täysivaltaisesti.

MIKSI DEMOKRATIA EI OLE JUURTUNUT?

Monipuoluedemokratian ollessa yleisesti asetettu tavoite, on yllättävää, että puolueisiin ja niiden tukemiseen kohdistunut tuki on ollut hyvin rajallista. Oikeastaan poliittisten puolueiden tukemisen merkitys on noussut kehitysyhteistyö- ja kriisinhallintakeskusteluun vasta viimeisen kymmenen vuoden aikana. Selkeästi suurin osa panostuksista kohdistuu kuitenkin epäpoliittisina pidettyihin toimintoihin, kuten hyvän hallinnon tukemiseen.

Niin sanotun hyvän hallinnon, instituutioiden ja kansalaisyhteiskunnan tukeminen on mielletty epäpoliittiseksi ja siten puolueettomaksi avuksi. On kuitenkin muistettava, että kaikki apu on lopulta poliittista.¹² Vaikka demokratiatuki suunnattaisiin esimerkiksi valtionhallinnon instituutioille puolueiden sijaan, on jo avusta ja sen kohteesta päättäminen poliittista, kuten myös avun mahdolliset vaikutukset kohdemaassa. Ilman todellista poliittisen kontekstin analyysia tuki voi päätyä vain vahvistamaan olemassa olevia rakenteita, kuten esimerkiksi valtapuolueen ylivaltaa ja opposition heikentämistä.

Avun ”poliittisuutta” on siis turha pelätä. Puolueita voi tukea olematta puolueellinen. Tässä hyvänä apuna ovat Demon kaltaiset puolueiden omat demokratiatukijärjestöt, jotka toimivat monipuoluepohjalta vertaistuen kautta. Useat esimerkit viime vuosikymmeniltä ovat osoittaneet, että mikäli tuki keskittyy pelkästään demokratian teknisiin elementteihin, on todennäköistä, että demokratia jää pintapuoliseksi.

Esimerkiksi Afganistanissa on ollut vuodesta 2001 lähtien demokraattisin vaalein valittu hallinto ja monipuoluejärjestelmä. Näiden instituutioiden valta ja merkitys on kuitenkin hyvin rajallista. Poliittiset puolueet ovat monin tavoin heikkoja ja tehottomia, eikä niillä ole juuri huomattavia poliittisia näkemyksiä tai ohjelmia. Luottamus puolueisiin on heikkoa, ja niiden kuva kansalaisten silmissä on usein negatiivinen – tämä on suurimpia esteitä toimivalle ja tehokkaalle monipuoluedemokratialle Afganistanissa. Maassa onkin edelleen sekä konfliktinjälkeisen että keskellä konfliktia olevan valtion piirteitä.¹³

”Vaikka demokratiaa ei voi viedä, sitä voi ja tulee tukea.”

Transitiovaiheessa ulkopuolisen avun myötä luodut hallintorakenteet ovat harvoin aidosti edustuksellisia. Tilanne ei myöskään korjaannu ensimmäisten vapaiden vaalien pitämisen jälkeen, sillä ilman pohjatyötä toimintakenttä ei ole tasapuolinen kaikille puolueille eikä toimijoille puolueiden sisällä. Tämä on yleistä varsinkin tilanteissa, joissa ennen konfliktia on ollut käytössä yksipuoluejärjestelmä, ja joissa hallintokoneisto ja valtapuolue ovat usein olleet käytännössä sama asia.

Vaaleista saattaa myös seurata tilanne, jossa voitaneut puolue toimii yksinvaltiaan ottein eikä todellista vallanjakoa tapahdu vaalien tuloksen mukaisesti.

Kaikista näistä edustuksellisista oireista seuraa ongelmia muun muassa hallinnon vastuullisuudessa ja läpinäkyvyydessä.

Kiirehdytetyt vaalit voivat olla vahingollisia. Odotukset ovat korkealla, mutta pelkästään äänestämällä ei muodostu toimivaa ja kansalaisille vastuullista hallitusta ja parlamenttia. Kansalaisille annetut epärealistiset odotukset taas nakertavat hallinnon uskottavuutta ja demokratian arvostusta. Suunnitelmien jäädessä toteutumatta uusien levottomuuksien riski kasvaa.

Esimerkiksi Egyptissä järjestettiin kesällä 2012 vaalit, joiden voittaja syrjäytettiin sotilasvallankaappauksessa vain vuotta myöhemmin. Demokraattisesti valittu presidentti ja hallinto eivät vastanneet äänestäjien toivomuksiin yhteistyöhön perustuvasta, osallistavasta hallinnosta, vaan johtivat maata itsevaltaisin ottein itse parhaaksi katsomaansa suuntaan. Tästä seurasi uusia laajoja mielenosoituksia ja lopulta armeijan vallankaappaus. Näin poissulkeva johtamistapa johti koko demokration kehityksen vaarantumiseen.

Lisäksi vaalit palauttivat ja vahvistivat aikaisempia jakolinjoja, vaikka aikaisempi diktatuuri kaatui nimenomaan erittäin laajan ja kirjavan joukon yhteisten pyrkimysten seurauksena. Toinen kiirehdyttyihin vaaleihin liittyvä ongelma on usein alhaiseksi jäävä äänestysprosentti. Heikon infrastruktuurin maissa äänestysprosentti voi jäädä alle viidenkymmenen, mikä aiheuttaa ongelman hallinnon legitimitetille.

Muun muassa näiden, vaaleihin liittyvien riskien johdosta demokration tuella ei voi antaa tiukkaa aikataulua tai projektisykliä. Demokration tuki ei voi rajoittua ai-

Yhteistyötä opetellaan käytännön rooliharjoituksilla Nepalissa.

noastaan vaalitukeen, joka alkaa kampanjasta ja jonka katsotaan loppuvan vaalituloksen julistamiseen. Demokration tukea tulee antaa heti kun ikkuna tuen antamiselle avautuu ja sitä tulee jatkaa pitkällä aikajänteellä. Poliittinen tilanne määrittelee avun tarpeen ja laadun kussakin tilanteessa. Tätä ei voida tarkkaan ennakoida sillä konfliktierissä toimintaympäristöissä tilanteet muuttuvat nopeasti.

Viime vuosina esimerkiksi Keniassa ja Zimbabwessa on hankalan vaalituloksen jälkeen päädytty vallanjakoon, jossa poliittiset puolueet ovat jakaneet tärkeimmät tehtävät usein ulkopuolisen sovittelun tuella. Keniassa perustettiin vuoden 2007 vaalien jälkeen pääministerin virka, ja tärkeimmät kiistakumppanit saatiin lopettamaan väkivaltaisuuksia. Toisaalta seuraavissa vaaleissa palattiin jälleen käytäntöön, jossa voittaja vie koko potin.

Konflikti ja rauha eivät yleensä ole täysin toisistaan erillisiä vaiheita, vaan esimerkiksi rauhansopimuksen solmimisen jälkeenkin taisteluja saatetaan käydä vielä joillakin alueilla. Rauhansopimuksessa ei käytännössä toimi suoraviivainen eteneminen rauhansopimuksesta turvallisuuden takaamiseen ja siitä edelleen poliittisen järjestyksen ja taloudellisten mahdollisuuksien parantamiseen. Samanlaista lineaarista näkökulmaa edustavat mallit, joissa keskitytään uuden perustuslain luomiseen ja vaalien pitämiseen esimerkiksi kahden vuoden aikajänteen sisällä rauhan solmimisesta, minkä jälkeen tukea siirretään kansalaisyhteiskunnalle ja instituutioiden toiminnan tukemiselle. Todellisuudessa on mahdollista erottaa näitä prosesseja erillisiksi vaiheiksi, ja lisäksi kestävä rauha vaatii myös hallinnollisen ja johtamisen kulttuurien muutosta.

Toimivat hallinnolliset instituutiot, vaaleilla valitut edustajat ja kirjoitettujen sääntöjen mukaan toimiminen ovat demokratian edellytyksiä. Kuitenkin myös kirjoittamattomilla säännöillä ja niiden noudattamisella on tärkeä osa. Demokratiaan kuuluu kansallinen visio, ja siksi demokratia on yhtä paljon yhteistyötä ja kompromisseja kuin kilpailua. Pelkästään vaaleihin keskittävän tuen lisäksi tarvitaan lähestymistapaa, joka kasvattaa poliitikkojen kykyä tehdä kompromisseja, hakea ratkaisuja, tehdä yhteistyötä, hyväksyä tappio, jakaa valtaa ja hajauttaa päätöksentekoa sekä toimia etnisten, poliittisten ja uskonnollisten linjojen yli.

Kriisinhallinta ja rauhansopimustyö voivat parhaimmillaan tarjota kriisialueille todellisia eväitä rauhaan sekä sosioekonomiseen ja poliittiseen kehitykseen. Krii-

sinhallintatyölle on asetettu myös omia tavoitteita globaalien kehityssuunnitelmien edistämiseksi. Näihin sisältyvät lainmukainen ja legitiimi politiikka, turvallisuus, toimiva ja tasa-arvoinen oikeuslaitos, taloudellisen toiminnan perusteiden luominen ja reilu tulonjako sekä palveluiden saatavuus. Nämä kaikki tavoitteet edistävät myös toimivaa demokratiaa. Ne voivat vahvistaa kestävä ja tasa-arvoista kehitystä ainoastaan tukemalla ja kasvatamalla yhteiskunnallisten toimijoiden toimintakykyä ja osallistavaa politiikkaa.

- Konfliktien luonne on muuttunut valtioiden välisistä kiistoista maiden sisäisiin kriiseihin, joiden syyt ulottuvat pitkälle historiaan ja osapuolet ovat vaikeasti määriteltävissä.
- Konflikteja aiheuttavat muun muassa rakenteellinen väkivalta, sananvapauden ja osallistumisen rajoittaminen, tulot ja etninen ja uskonnollinen jakautuneisuus. Hauraissa valtioissa konflikteja aiheuttavia tekijöitä on lukuisia.
- Perinteinen kriisinhallinta puuttuu konflikteihin usein liian myöhään eikä pureudu konfliktien todellisiin syihin. Vaalit on usein nähty tämän prosessin päätepisteenä, vaikka ne eivät itsessään takaa demokratian juurtumista. Demokratia on prosessi.

POLIITTINEN DEMOKRATIA-TUKI LAAJA-ALAISEN OSALLISTUMISEN MAHDOLLISTAJANA

KESTÄVÄLLE RAUHALLE edellytykset luova konfliktin hallinta on käytännössä erittäin haastavaa. Tuomalla kiistaosapuolet saman neuvottelupöydän ääreen kansainvälinen yhteisö on osaltaan kuitenkin myös onnistunut luomaan edellytyksiä rauhalle ja turvallisuudelle. Kaikkien lähestymistapojen ongelma on kuitenkin usein ollut se, että ne eivät ole pureutuneet konfliktien todellisiin syihin, yhteiskunnallisten jakolinjojen tunnistamiseen, kansalaisten voimaannuttamiseen ja kaikkien itsensä sivuutetuiksi kokeneiden ryhmien osallistamiseen.

Hyvän hallinnon ja instituutioiden tukeminen luo usein puitteet demokraattisen järjestelmän toiminnalle ja on siksi merkittävää. Demokratia on kuitenkin luonteeltaan poliittista, ei vain teknistä. Tukemalla pelkästään instituutioita ei hallintotavassa ja -kulttuurissa tapahdu välttämättä minkäänlaista muutosta. Uusi hallinto voi olla aivan yhtä sisäänpäin lämpiävä, omaa etuaan ajava ja järkähtämätön kuin yksipuoluejärjestelmän tai autoritäärisen hallinnon aikana, vaikka se olisi valittu demokraattisissa monipuoluevaaleissa.

Aikaisemmin konfliktinjälkeisen demokraattisen kehityksen tuen malleissa poliittiset puolueet ovat jääneet

vähälle huomiolle, jolloin kansalaisyhteiskunnalle on annettu keskeinen rooli valvoa demokraattisesti valitun hallinnon toimia. On kuitenkin tärkeää huomioida, että aktiivinenkaan kansalaisyhteiskunta ei voi korvata poliittisten puolueiden asemaa ihmisten tarpeiden, toiveiden ja huolien järjestäytyneenä kanavana viedä asioita eteenpäin. Ongelmana kansalaisyhteiskunnan

”Aidosti demokraattisessa yhteiskunnassa konfliktia voidaan hallita rauhanomaisin keinoin.”

tukemisessa voi olla myös se, että se on toisinaan samalla tavalla osa vallassa olevaa koneistoa kuin monet hallinnolliset instituutiot autoritäärisissä maissa.

Toimivassa monipuoluejärjestelmässä taas on mahdollisuus ratkaista yhteiskunnallisia kysymyksiä rauhanomaisella ja osallistavalla tavalla. Avoimen dialogin, kompromissien ja osallistumisen avulla voidaan ennal-

*Naiskunnanvaltuutetut ympäri Sambiaa kokoon-
tuivat vuosittai-
seen konferens-
siin Lusakassa
syyskuussa 2013
osana Demon
Sambian hanket-
ta. Mukana kon-
ferenssin järjes-
tämässä olivat
myös Action Aid,
Norwegian Church
Aid ja Ruotsin
suurlähetystö.*

taehkäistä, hallita ja ratkaista konflikteja. Aidosti demokraattisessa yhteiskunnassa konfliktia voidaan hallita rauhanomaisin keinoin. Teoriassa demokratia on siis erinomainen konfliktinhallintajärjestelmä.

On tärkeää, että eri poliittiset puolueet ja liikkeet ovat mukana rauhanrakennuksessa alusta lähtien. Yhtä tärkeää on seurata puolueiden sisäistä demokraattia ja huomioida niiden sisäiset jakolinjat. Monipuoluedemokratia ei toimi ilman puolueita, ja puolueita taas pyrittävätkin kansalaiset. Demokratiatuen tulee siis keskittyä kansalaisten osallistumisen ja toimintakyvyn vahvistamiseen myös poliittisessa järjestelmässä. Kaikissa yhteiskunnissa ja yhteisöissä on demokraattisia päätöksenteon malleja, joiden pohjalta kansalaisten tarpeisiin ja olemassa oleviin käytäntöihin perustuvaa

demokraattista järjestelmää voidaan vahvistaa. Ihmisten tulee olla demokratian rakentamisen keskiössä.

OSALLISTAMINEN JA PAIKALLISTASON MERKITYS

Perusedellytys aidon demokratian rakentamiselle konfliktin jälkeen on se, että kaikki konfliktin osapuolet ovat allekirjoittaneet rauhansopimuksen ja että sekä maltilliset että äärilaitojen toimijat ovat mukana keskustelussa. Kaikilla ryhmillä tulee olla tunne, että niiden ääntä kuullaan ja että se painaa päätöksenteossa. Minkä tahansa merkittävän väestöryhmän jättäminen demokraatisoitumisprosessin ulkopuolelle jättää konfliktin siemenen itämään.

Yksi tekniseen hyvään hallintoon ja instituutioiden toimintaan keskittyvän tuen ongelmista on sen uusia toimijoita ja aliedustettuja ryhmiä pois sulkeva luonne. Toisin sanoen se usein vahvistaa olemassa olevia valta-asetelmia. Tämän välttämiseksi on tärkeää toimia aina tasapuolisesti sekä hallitus- että oppositiopuolueiden kanssa. Konfliktinjälkeisissä asetelmissa puoluekenttä saattaa nimellisesti muodostua uusiksi, mutta ensimmäisissä vaaleissa vanhoilla ansioilla ja verkostoilla on korostunut merkitys. Siksi valta jää usein van-

han eliitin pariin, ja puolueet voivat olla nopeasti ylhäältä luotuja yhteen tai useampaan ihmiseen henkilöityviä liikkeitä, joilla ei ole yhteyttä paikallistasolle tai äänestäjiin. Niiltä puuttuu siis puolueille tärkeä kansanliikkeen luonne, kun toiminta keskittyy esimerkiksi näkyvyyden takaamiseen tiedotusvälineissä ruohonjuuritason toiminnan sijaan. Demokratian keskeisin periaate, kansanvalta, ei tällöin toteudu.

Ilman kansan tukea demokratia jää pinnalliseksi ja näennäiseksi. Tällaisissa valtioissa vain osa aidon de-

mokratian palasista toteutuu. Jotta demokratia voi kehittyä kokonaisvaltaiseksi, tulee edistää paikalliset tasot huomioon ottavaa poliittista kulttuuria ja syventää kansallisen ja paikallisen tason välistä vuoropuhelua.

Usein käytetty keino viedä päätöksentekoa lähemmäs ruohonjuuritason ja kasvattaa paikallistason omistajuutta politiikassa on hallinnon hajauttaminen eli desentralisaatio. Käytännössä desentralisaatiossa vastuuta siirretään alueellisen ja paikallisen tason viranomaisille ja päätöksentekoa hajautetaan. Vaarana on kuitenkin se, että desentralisaatio nähdään vain teknisenä hyvän hallintotavan edistämisenä. Tällöin uudet paikallistason instituutiot ovat edelleen keskushallinnon täydessä vallassa ruohonjuuritason osaamisen ja omistajuuden puuttuessa. Demo pyrkii toiminnassaan toteuttamaan alhaalta ylös -periaatetta toimimalla aktiivisesti myös paikallistasolla ja voimaannuttamalla paikallistason toimijoita.

Yksi demokratiatuen tärkeimmistä tehtävistä onkin luoda yhteys paikallis- ja keskustason välille. Esimerkiksi arabikevään jälkeisessä Egyptissä tämä on joidenkin arvioiden mukaan kaikkein keskeisin haaste.¹⁴ Äänestäjät ovat olleet poliitikoille ainoastaan keino päästä valtaan sen sijaan, että he olisivat todellinen tukijoukko, jonka tarpeet ja ajatukset johtaisivat päättäjien politiikkaa.

Tällaisen tilanteen vaarallisin seuraus on se, että politiikasta tulee yksinvaltaista eivätkä poliitikot paneudu konfliktiin johtaneisiin syihin tai muihin epäkohtiin. Todellista vuorovaikutusta ja poliittista aktivoitumista ei esiinny, ja politiikka on yksioikoisen kehityssuunnitel-

man toteuttamista kansallisen vision tunnustamisen, kaikkien tahojen kuuntelemisen ja kompromissien hyväksymisen sijaan.

POLIITTISEN KULTTUURIN MUUTOS JA VUOROPUHELU

Yksi keskeinen tekijä demokratisoitumisen kannalta on poliittinen kulttuuri ja sen muutos. Yksinvaltaisissa maissa ihmisillä ei ole ollut mahdollisuutta osallistua politiikkaan, politiikka ei ole tuttua, eikä sitä välttämättä ymmärretä jokaiselle kuuluvana oikeutena ja velvollisuutena. Ihmisten mielenkiinto ja usko politiikkaan tulee siis herättää.

”Ihmisten tulee olla demokratian rakentamisen keskiössä.”

Demokratia ja poliittiset puolueet tarvitsevat toimiakseen demokraatteja, aitoon kansanvaltaan uskovia ja demokratian sääntöjen mukaan poliittiseen toimintaan sitoutuneita kansalaisia. Poliittisissa puolueissa heidän tehtävänsä on kanavoida ihmisten tarpeet päätöksentekoon. Konfliktitilanteissa tämän työn osallistava luonne on erittäin tärkeää. Jos konfliktierhässä tilanteessa rajoitetaan puolueiden toimintaa tai kansalaisten ilmaisunvapautta, konfliktin riski kasvaa entisestään.

On selvää, että poliittista kulttuuria ei voi rakentaa

Nepalilaiset nuoret ottivat kantaa väkivallattomien vaalien puolesta lokakuussa 2013.

yhtä nopeasti kuin demokratian vaatimia instituutioita. Konfliktinjälkeisissä tilanteissa ensimmäinen askel on yleensä saavuttaa lähtötaso ja luottamus konfliktin osapuolten, kansalaisten ja poliittisten puolueiden kesken. Ilman yhteisiä pelisääntöjä on turha lähteä neuvottelemaan. Rauhanomaisen kanssakäymisen ja keskustelun merkitystä ei tule vähätellä, vaan rauhanrakennus voi alkaa yksikertaisesti siitä, että poliitikot oppivat tuntemaan toisensa.

”Tärkeä osa demokratisoitumista ja yhteistyön kulttuuria on opposition merkityksen ymmärtäminen.”

Esimerkiksi Nepalissa Demo aloitti yhteistyön puolueiden nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen kanssa vuonna 2007, vuosikymmenen kestäneen sisällissodan päätyttyä. Konfliktin jälkeisenä aikana puolueiden nuoriso- ja opiskelijajärjestöt on nähty lähinnä emopuolueidensa väkivaltakoneistoina ja rauhan kannalta haitallisina häirikköinä. Nuoret olivat kuitenkin olleet eturintamassa kuninkaan vallan kaatamiseen tähdänneessä kansanousussa, ja sen vuoksi hyvin merkittävässä asemassa rauhanrakennuksessa ja uuden poliittisen kulttuurin muovaamisessa. Demon toiminta yhdessä poliittisten nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen kanssa tähtää rakentavan yhteistyön ja rauhanomaisen demokraattisen osallistumisen vahvistamiseen. On ollut merkittävää, että

edelleen herkässä konfliktinjälkeisessä tilanteessa eri puolueiden järjestöt on saatu koottua saman pöydän ääreen rakentamaan uutta yhteistyön ja poliittisen vaikuttamisen kulttuuria.

Vuoropuhelussa tuleekin korostaa yhteisen suunnan ja kansallisen edun löytämistä. Oppimalla yhteistyötä, kuuntelemalla muita osapuolia ja keskustelemalla poliitikoilla on mahdollisuus vahvistaa puolueiden painoarvoa, luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä. Kehitysvisioiden toteuttamiseen ei riitä pelkästään löyhä sopimus, vaan tarvitaan myös muutosta yhteistyön kulttuurissa. Demon työ perustuu hyvin pitkälle juuri puolueiden keskinäisen yhteistyön ja vuoropuhelun tukemiseen. Kestävä rauha edellyttää toimivaa yhteistyötä poliitikkojen kesken mielipide-eroista huolimatta. Yhteistyö alkaa vuoropuhelulla, mikä voi johtaa toisen kunnioittamiseen ja kuuntelemiseen ja mahdollistaa erilaiset näkemykset huomioon ottavan politiikan.

Tärkeä osa demokratisoitumista ja yhteistyön kulttuuria on opposition merkityksen ymmärtäminen. Demokratiassa oppositiolla on luonnollinen rooli olla parlamentissa vähemmistöön jääneiden ääni, haastaa hallituksen politiikkaa ja olla kriittinen keskustelija. Samalla oppositio varmistaa, että hallitus ei käytä yksinvaltaisia keinoja ja on vastuullinen kansalaisille. Hallitukselle oppositio on sekä voimavara että kilpailija, mikä mahdollistaa edustuksellisen, kansalaisia edustavan parlamentin toiminnan.

Demokratiassa on tiettyjä periaatteita ja osasia, kuten esimerkiksi juuri oppositio, joita ilman demokratia ei ole demokratiaa. Demokratiatuen tarkoituksena

ei kuitenkaan ole viedä tiettyjä demokratian tai kehityksen malleja, eikä se ole mahdollistakaan. Sen sijaan demokratiatuki voi tarjota neutraalin, riippumattoman tilan sekä tukea poliittisten toimijoiden kohtaamista, mikä mahdollistaa vuoropuhelun. Lisäksi demokratiatuki tarjoaa inspiraatiota ja vertaistukea kansainvälisellä tasolla.

Yksi tämän vuoropuhelun keskeisistä tavoitteista on kaikkien väestöryhmien ja uusien sukupolvien voimaantuminen. Ensimmäisten konfliktinjälkeisten vaalien jälkeen todellisen edustuksellisuuden ollessa harvinaista valtaa pitää usein kapea eliitti, järjestelmää vaivaa henkilövetoisuus, puolueiden keskinäiset sekä kansalaisten ja puolueiden väliset etäisyydet ovat liian suuria ja vallassa olevat ovat valmiita luistamaan säännöistä pysyäkseen asemassaan. Vallan tulisi olla johtamisen lisäksi osallistamista, ja siksi uusien sukupolvien sekä naisten läsnäolo politiikassa on olennaista poliittisen kulttuurin muutokselle.

Esimerkiksi Tansaniassa Demo on toiminut puolueiden naisjärjestöjen kanssa vahvistaakseen naisten puoluerajat ylittävää yhteistyötä tavoitteena kasvattaa naisten poliittista osallistumista. Vuosien kuluessa tansanialaiset naispoliitikot ovat saaneet mahdollisuuksia tutustua puolueiden naisjärjestöjen toimintaan Suomessa ja jakaa kokemuksia sekä hyviä käytäntöjä siis myös kansainvälisellä tasolla. Vertaistuen merkitys poliittisten toimijoiden välillä on suuri.

Kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on ihannetilanteessa tärkeä osa poliittisen kulttuurin rakentamisessa. Ne voivat edistää ihmisten kiinnostusta yhteiskunnalli-

Ryhmä tansanialaisia ja nepalilaisia naispoliitikkoja tutustui eduskuntaan kesällä 2012.

seen vaikuttamiseen, edistää osallistumisen kulttuuria ja avoimuutta sekä kiinnittää huomioita yhteiskunnan epäkohtiin, muun muassa luomalla uusia innovatiivisia tapoja yhteisölliseen päätöksentekoon. Kansalaisjärjestöillä voi olla poliittisia puolueita pidempi historia ja erikoistunutta osaamista, jota puolueet voivat käyttää

hyväkseen. Poliittisen järjestelmän kehittyessä kasvaa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden rooli vallanpitäjien vastuullisuuden valvonnassa.

Demokratioiden tulee kehittyä kohdemaiden omista lähtökohdista ja vastata niiden tarpeisiin. On siis selvää, että ei ole yhtä demokratisoitumisen mallia eikä siksi myöskään yhtä demokratiatuen mallia. Demokratiaa ei synny eikä sen tukemisesta ole apua, jos todellista halua demokratisoitumiseen ei ole. Demokratia syntyy yksilöiden ja heidän muodostamiensa ryhmien sitoutuneiden pyrkimysten seurauksena, vuoropuhelun ja kompromissien avulla.

PUOLUEET DEMOKRATIAN TUKIJOINA

TOIMIVA MONIPUOLUEDEMOKRATIA vaatii ihmisten osallistumista. Demokratiatuen avulla voidaan kannustaa ihmisiä osallistumaan yhteiseen päätöksentekoon sekä vahvistaa poliitikkojen kykyä ajaa tärkeiksi kokemiaan asioita demokratian keinoin. Toimivasta demokratiakoneistosta ei ole hyötyä, jos sillä ei ole osaavia poliitikkoja käyttäjinään.

Puolueet ja poliitikot ovat edustuksellisen de-

- Demokratia on luonteeltaan poliittista, eikä aitoa demokratiaa voi rakentaa pelkästään teknisluonteisesti hyvän hallinnon käytäntöjä tukemalla.
- Demokraattisessa yhteiskunnassa konflikteja voidaan käsitellä rakentavalla tavalla väkivallan sijaan.
- Paikallistason tarpeiden huomioonottaminen, kaikkien ryhmien poliittisen osallistumisen kannustaminen sekä vuoropuhelu ovat keinoja, joiden avulla demokratiaa voidaan vahvistaa rauhanprosessin eri vaiheissa.

mokratian parhaita asiantuntijoita. Siksi demokratiatuessa tulisi käyttää puolueiden omaa osaamista ja kokemuksia hyödyksi paljon nykyistä enemmän. Kaikki vakaat demokratiat ovat käyneet läpi oman demokratisoitumisprosessinsa ja kasvukipunsa, ja toisaalta hiljattain demokratisoituneilla mailla ja niiden puolueilla on tärkeää ja rohkaisevaa vertaistukea tarjottavanaan.

PARLAMENTARISMI JA PUOLUEET RAUHAN RAKENTAJINA

Puolueet ja muut poliittiset toimijat ovat usein näkyvisä rooleissa konfliktin osapuolina. Vaikka ne voivat olla suuri osa ongelmaa, ovat ne myös sen ratkaisun kannalta olennaisia.¹⁵ Puolueiden tehtävät ovat elintärkeitä demokratialle, sillä puolueet edustavat ja välittävät ihmisten mielipiteitä sekä houkuttelevat ihmisiä mukaan politiikkaan. Kun tähän lisätään parlamentin ja hallituksen muodostaminen, on selvää, ettei näitä tehtäviä voi mikään muu taho toteuttaa.

Monipuoluedemokratiassa puolueet edustavat kansalaisten toiveiden ja tarpeiden kirjoa ja muodostavat näistä poliittisia linjauksia. Ne kykenevät artikuloimaan nämä linjaukset politiikan säännöin, pitävät yllä poliittista keskustelua ja vievät kansalaisten vaaleissa ilmaisemat kannat poliittiseen päätöksentekoon ja lainsäädäntöön.

”Parlamentarismi on sovinnon väline ja välittäjinä ovat puolueet.”

Puolueet myös pitävät toimeenpanovallan ja muut puolueet vastuullisina kansalaisille. Sen lisäksi, että ne valvovat kansalaisten etua, ne myös tarjoavat kansalaisille mahdollisuuden osallistua itse puolue toimintaan ja päätöksentekoon. Näin puolueet luovat luottamusta

Kansanedustaja Mari Kiviniemi osallistui toukokuussa 2012 Tripolissa seminaariin, jossa libyalaiset naiset valmistautuivat ensimmäisiin vaaleihin vallankumouksen jälkeen.

koko poliittisen järjestelmän ja yhteiskunnan toimimiseen sitomalla kansalaiset, päätöksenteon ja lainsäädännön yhdeksi kokonaisuudeksi.

Näiden syiden takia puolueiden tukeminen on tärkeää. Toimiva edustuksellinen demokratia kuroo konfliktia edeltäviä tai sen luomia jakolinjoja umpeen ja hallitsee eriäviä mielipiteitä niin, että kestävä rauha voidaan saavuttaa.

Parlamentarismin sovittolevalla voimalla on ollut vaikutusta myös suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomen jakautuneisuus vuoden 1918 sisällissodan jäljiltä opetti suomalaisia poliitikkoja välttämään avoimia konflikteja ja ristiriitojen kärjistymistä. Tämän yhteistyön keskeinen areena on ollut eduskunta, jossa suomalainen poliittinen kulttuuri on kehittynyt avoimeen keskusteluun, neuvotteluun, sovitteluun ja yhteistyöhön pyrkiväksi. Eduskunnan esimerkki entisten vihollisten ym-

märtämisestä ja vastapuolten näkemysten huomioon ottamisesta ratkaisuja tehdessä häivytti aikaisemman kahtiajaon ja lievitti katkeroitumista, minkä ansiosta sodasta ei seurannut uusia konflikteja siitä huolimatta, että kipeät muistot ovat säilyneet vuosikymmeniä.¹⁶

Parlamentilla on ollut suuri merkitys konfliktin jälkeisessä demokratisoitumisessa myös Mosambikissa, missä siirryttiin yksipuoluejärjestelmästä monipuoluejärjestelmään vuosina 1992–1994. Onnistuneeseen siirtymään oli useita syitä. Ensinnäkin sille annettiin tarpeeksi aikaa, jolloin kansallinen dialogi oli mahdollista. Näin mosambikilaisten omistajuus prosessissa oli suuri – päätökset ja ratkaisut syntyivät paikallisista lähtökohdista kansainvälisellä tuella.¹⁷

Parlamentarismi on sovinnon väline ja välittäjinä ovat puolueet.

KANSALAISTEN OMISTAJUUS JA KOHDEMAAN TARPEET LÄHTÖKOHTINA

YKSI perinteisen rauhanvälityksen ongelmista on vertaistuen puute. Kun osapuolten korkeat johtajat tuodaan samaan neuvottelupöytään ulkopuolisten korkeiden toimijoiden kutsumina, on vaarana, että tilanteessa luodaan epärealistisia tavoitteita ja unohtetaan kansallisen ja paikallisen tason toimijoiden mielipiteet. Koska käytännön työ tapahtuu pääosin paikallisella tasolla, on näiden tasojen välisen yhteyden kuitenkin oltava vahva jo neuvotteluvaiheessa.

Siksi demokratiatuen tulee aina lähteä kohdemaan

omasta aloitteesta ja kansalaisten tarpeista, jolloin myös kehityksen omistajuus pysyy kohdemaassa. Kun paikalliset poliittiset puolueet ovat mukana suunnittelemassa demokratiatukea, osataan puuttua oikeisiin asioihin ja hyväksyä yhteinen kehityssuunta ja -suunnitelma. Tämä on myös kaiken Demon toiminnan lähtökohtana.

Kun tarpeet on identifioitu kohdemaan lähtökohdista, on ulkomaisten toimijoiden myös helpompi kohdistaa tukensa. Pitkäkestoinen demokratiatuki on konfliktien ehkäisyä, jälleenrakentamista tai yksinkertaisesti poliittista dialogia ja oppimista yli puoluerajojen. Ulkopuolisten tahojen tarjoamalla neutraalilla tilalla voi olla tässä prosessissa merkittävä vaikutus.

Demolla on suomalaisten puolueiden yhteistyöjärjestönä hyvä asema juuri puolueettoman tilan ja tuen tarjoajana. Rauhanvälityksessä pienet ja neutraaleina pidetyt maat, kuten Pohjoismaat, Hollanti ja Sveitsi ovat profiloituneet vahvoina ja tehokkaina toimijoina. Näillä mailla ei ole korostuneen suurta vaikutusta maailman-kaupassa tai -politiikassa, mutta niillä on pitkät demokratian perinteet. Siksi niiden on suhteellisen helppo voittaa paikallinen luottamus puolelleen ja siten hyvät edellytykset olla demokratiatuen edelläkävijöitä.

Puolueiden tukeminen ei kuitenkaan automaattisesti takaa demokratisoitumista. Kun tuetaan poliittisia puolueita, on väärinkäsitysten riski suuri ja ulkopuoliset toimijat voivat tahattomasti vahvistaa valtarakenteita ja lisätä konfliktiriskiä. Tämä korostaa paikallistason huomioimisen merkitystä demokratiatukea suunniteltaessa. Mahdollisimman perusteellinen ja osallistaval-

la tavalla tehty konfliktianalyysi ja toiminnan sovittaminen aina kuhunkin toimintaympäristöön luovat parhaat mahdollisuudet onnistuneeseen demokratiatukeen.

Palkinto on merkittävä, kun demokratiatuella onnistutaan edistämään ruohonjuuritasolta kumpuavaa laajaa ja osallistavaa demokratisoitumista. Kaikkien perinteisesti aliedustettujen ryhmien, kuten naisten, nuorten sekä etnisten ja uskonnollisten ryhmien tasavertaiset osallistumismahdollisuudet ovat avainasemassa kestävä rauhan kannalta.

Esimerkiksi Tansaniassa Demon tukema puolueiden naisjärjestöjen yhteistyöfoorumi Tanzania Women Cross-Party Platform on saamassa uuteen perustuslakiin läpi tavoitteensa naisten tasa-arvoisesta edustuksesta parlamentissa. Uusi vaalipiirijako mahdollistaisi tulevaisuudessa naisten 50 prosentin edustuksen Afrikan Unionin asettaman tavoitteen mukaisesti.

On tärkeää muistaa, että demokratiatuen tarkoituksena on tukea nimenomaan koko demokraattista järjestelmää ja kulttuuria – ei yksittäistä puoluepoliittis-

ta ideologiaa. Demon kaltaisilla monipuoluejärjestöillä onkin hyvät edellytykset tähän. Ideaalitilanteessa puolueiden tuki on myös kaikkea muuta kuin yksisuuntaista oppimista; se on ajatustenvaihtoa, ideointia ja uusien ratkaisujen löytämistä. Demokratiat eivät ole koskaan valmiita ja myös puolueiden tulee muuttua. Demokratiatuki tarjoaa siis myös siihen osallistuville, vakiintuneissa demokratioissa toimiville poliitikoille tilaisuuden oppia ja kehittyä. Mahdollisuus todistaa demokratian puolesta kamppailevien poliitikkojen pyrkimyksiä auttaa arvostamaan myös omaa järjestelmää.

DEMOKRATIA ENNALTAEHKÄISEE, HALLITSEE JA HOITAA

Maailman konfliktit ovat muuttuneet valtioiden välisistä pääosin valtioiden sisäisiksi konflikteiksi, jotka useimmiten johtuvat hauraille valtioille tyypillisistä ongelmista. Turvallisuushkat syntyvät esimerkiksi oikeuksien rajoittamisesta ja heikosta taloudellisesta tilanteesta, joiden taustalla vaikuttava tekijä on syrjintä. Ulkopuolisuus ajaa ihmisiä ottamaan oikeuden omiin käsiinsä.

On ensiarvoisen tärkeää ymmärtää demokratian, konfliktien ja turvallisuuden yhteys.¹⁸ Turvattomuutta ja ulkopuolisuutta vastaan voidaan taistella laillisesti demokratian keinoin. Demokratian vahvuus on juuri erilaisuuden hallitsemisessa. Itse asiassa demokratia vaatii tietyn määrän konfliktia toimiakseen, sillä demokratia on tasapainoilua eriävien mielipiteiden, oikeuksien, osallistumisen ja näiden rajoittamisen välillä. Se on myös luottamuksen luomista edustuksellisuuteen ja

Tunisian politiikkakoulu kokoaa eri puolueiden nuoria oppimaan politiikassa tarvittavia käytännön taitoja.

häviämisen hyväksymistä. Demokratia tarvitsee toimiakseen kilpailua, jota hallitaan, kun kaikki kunnioittavat demokratian arvoja ja perustuslakia. Ilmiötä kutsutaan demokratian paradoksiksi.

Demokratian keskiössä ovat ihmiset. Siksi toimiva monipuoluedemokratia vaatii ihmisten voimaantumista ja heidän osallistumistaan. Kun ihmiset ovat mukana puolueissa, voivat puolueet yhdessä muuttaa asioita, mukautua ja paneutua konflikteihin johtaneiden ongelmien todellisiin syihin. Demokratia on oppimisympäristö ja paras keskustelun areena. Demokratioissa on vähemmän aseellisia konflikteja kuin muissa hallintomuodoissa, sillä demokratiat hallitsevat konflikteja sisäisesti tehden niistä puoluepolitiikkaa.

Puolueilta puolueille suuntautuva demokratiatuki ei ole pikatie kestävään monipuoluedemokratiaan. Pai-

kallisista tarpeista kumpuavia demokratiapyrkimyksiä voidaan – ja pitää – kuitenkin tukea.

MITÄ DEMO TEKEE?

Suomalaisten eduskuntapuolueiden yhteistyöjärjestönä Demo mahdollistaa suomalaisten ja kehittyvien demokratioiden poliitikkojen ja puolueiden välistä ajatuksenvaihtoa ja molemminpuolista oppimista. Suomalaisilla puolueilla on pitkät perinteet yhteistyöhön perustuvassa monipuoluedemokratiassa, ja siksi he ovat demokratian todellisia osajia. Demokratisoituvissa maissa taas on uusia luovia poliitikkoja täynnä ideoita, joista myös suomalainen demokratia voi oppia. Poliitikkojen tietotaidon jakaminen ja kasvattaminen on Demon toiminnan ydin.

”Demokratian vahvuus on juuri erilaisuuden hallitsemisessa.”

Demon toiminta perustuu Suomen rauhanvälitys- ja kehityspolitiikan tavoitteille. Sen työ keskittyy erityisesti aliedustettujen ryhmien tukemiseen ja voimaantumiseen korostaen niiden asemaa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Olennaista on, ettei näitä ryhmiä nähdä pelkästään konfliktin uhreina vaan aktiivisina toimijoina, joiden osallistumisella rauhanrakennukseen ja konfliktien ehkäisyyn on merkittävä rooli kestävän rauhan takaamisessa.

Demo toimii demokratiakehityksessään eri vaiheissa olevissa maissa ja konfliktin jälkeisissä tilanteissa ottaen huomioon poliittisen järjestelmän eri aluetasot ja demokratiakehityksen pitkäkestoisen luonteen. Demon toiminta keskittyy aliedustettuihin ryhmiin, koska niiden voimaantumisen ja osallistumismahdollisuuksien parantamisella on pitkäkestoinen positiivinen vaikutus osallistavaan demokratiaan.

Perinteisesti aliedustettujen ryhmien osallistuminen on tärkeää myös poliittisen kulttuurin muutoksessa kohti avoimempaa, moniarvoisempaa ja ratkaisuhakuista sekä yhteistyökykyistä politiikkaa. Konfliktinjälkeisessä tilanteessa sukupolvenvaihdos on usein rauhan saavuttamisen kannalta välttämätön, minkä vuoksi Demo korostaa nuorten poliittisen osallistumisen merkitystä. Vain kaikille avoimessa politiikassa voidaan käsitellä tasa-arvoisista lähtökohdista sosiaalisia, taloudellisia ja turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä.

- Demokratian parhaita asiantuntijoita ovat puolueet ja poliitikot, joiden osaamista ja kokemusta tulee hyödyntää täysipainoisesti demokratiatuessa.
- Puolueiden roolia demokratiassa ei voi korvata mikään muu taho – siksi puolueita tulee tukea.
- Suomalaisten eduskuntapuolueiden perustama Demo ry on Suomen ainoa demokratiatukeen erikoistunut järjestö.

Vuoden 2012 Maailma kylässä -festivaalin paneelikeskustelussa tunisialainen aktivisti-bloggeri Yassine Ayari ja joukko suomalaisia poliitikkoja pohtivat nuorten asemaa arabimaiden vallankumouksissa.

PUOLUEIDEN KANSAIN- VÄLINEN DEMOKRATIA- YHTEISTYÖ DEMO RY

DEMO RY on suomalaisten eduskuntapuolueiden yhteistyöjärjestö, joka on omaksunut monipuoluelähestymistavan demokratian tukemiseen. Demon toiminnan taustalla on Suomen hallituksen periaatepäätös vuodelta 2004, ja sen toiminta alkoi vuonna 2006. Demo pyrkii inklusiivisen, moniarvoisen demokratian edistämiseen.

Demo on yhdistys puolueilta puolueille. Demon työssä keskeistä on puolueiden välinen vuoropuhelu ja molemminpuoliseen oppimiseen mahdollisuuden tarjoavat koulutusohjelmat, jotka pohjautuvat yhdessä määritellyille tarpeille.

Demolla on kahdeksan jäsenpuoluetta. Taustoiltaan erilaiset puolueiden edustajat tuovat toimintaan

oman asiantuntemuksensa ja vertaavat kokemuksiaan sekä hyvistä käytännöistä että demokratian ongelmista. Puoluerajat ylittävä yhteistyö on Demolle keskeistä ja sillä pyritään edistämään osapuolten välistä ymmärrystä sekä rakentavaa ja ketään syrjimätöntä poliittista kulttuuria.

Demo tarjoaa suomalaisille puolueaktiiveille mahdollisuuden ensikäden kokemuksiin kehitys- ja demokratiakysymyksistä. Samoin Demo tukee kehitysmaiden poliittisten toimijoiden mahdollisuuksia tutustua suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan. Puolueiden edustajat ovatkin avainasemassa Demon ohjelmien kaikissa vaiheissa.

NUORTEN POLIITTISEN DIALOGIN EDISTÄMISTÄ NEPALISSA

MAAILMAN KÖYHIMPIIN VALTIOIHIN kuuluva Nepal toipuu vuonna 2006 päättyneestä sisällissodasta. Demon vuonna 2007 alkanut ohjelma Nepalissa tähtää nuorten poliittisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen ja rakentavan dialogin edistämiseen yli puoluerajojen. Demon tuella on perustettu puoluerajat ylittävä nuorisopoliitikkojen yhteistyöfoorumi Joint Youth & Students Platform, joka tarjoaa neutraalin tilan puolueiden väliselle dialogille. Foorumi järjestää yhteisiä koulutuksia ja seminaareja sekä tekee vaikuttamistyötä, minkä

lisäksi vuonna 2010 julkaistiin maan ensimmäinen nuorten yhteispoliittinen ohjelma.

Demon Nepalin ohjelman tärkeimpinä tavoitteina on luoda rauhanomaista ja tavoitteellista yhteistyötä maan eri puolueiden välillä sekä avata nuorille demokraattisia vaikutusmahdollisuuksia kadulla mellakoimisen sijaan. Näin pyritään ehkäisemään tulevien väkivaltaisuuksien puhkeamista ja tukemaan demokraattisen, rauhanomaisen yhteiskunnan vakiinnuttamista.

Kuvassa olevat naiset osallistuivat Demon järjestämään koulutukseen Bajuran piirikunnassa Nepalissa.

NAISPOLIITIKKOJEN KOULUTUSTA JA YHTEISTYÖTÄ TANSANIASSA

TANSANIAN ENSIMMÄISET demokraattiset monipuoluevaalit pidettiin vuonna 1995. Käytännössä maan politiikka on kuitenkin edelleen yhden puolueen hallinnassa, ja Tansanian vaalijärjestelmä myös suosii valtapuoluetta. Vaalit ovat pääsääntöisesti vapaat, mutta eivät täysin reilut. Niitä ja maan politiikkaa yleensäkin leimaa oppositiopuolueiden toiminnan rajoittaminen, minkä lisäksi mediakenttä on valtapuolueen hallitsema. Tansania on kuitenkin ollut itsenäistymisestään lähtien poliittisesti suhteellisen vakaa valtio.

Demo tukee Tansaniassa naispoliitikkojen puoluerajat ylittävää yhteistyötä. Naisten edustus parlamentissa on taattu naiskiintiöllä, mutta kiintiöiden kautta valituilla naiskansanedustajilla on usein hyvin pienet vaikutusmahdollisuudet. Naisten on kuitenkin vaikea tulla

vaaleissa valituksi, koska vaalijärjestelmän mukaan jokaisesta vaalipiiristä valitaan ainoastaan yksi eniten ääniä saanut ehdokas. Demo tuella on perustettu naisten puoluerajat ylittävä yhteistyöfoorumi Tanzania Women Cross-Party Platform, jossa ovat edustettuina kaikkien parlamenttipuolueiden naisjärjestöt. Foorumi edistää naispoliitikkojen välistä yhteistyötä ja parantaa naisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia järjestämällä kampanjoita ja koulutusta. Toimimalla yhdessä naispolitiikoilla on paremmat mahdollisuudet saada äänensä kuuluviin, ja TWCP onkin muun muassa ollut aktiivisesti vaikuttamassa Tansanian perustuslain uudistusprosessissa. Toimintaa on myös paikallistasolla, ja tavoitteena on vahvistaa naisten ruohonjuuritason poliittista osallistumista.

NUORTEN POLIITTISEN OSALLISTUMISEN TUKEMISTA TUNISIASSA

UUODEN 2011 jasmiinivallankumous päätti Tunisiaa yli 20 vuotta itsevaltaisesti johtaneen Zine El Abidine Ben Alin vallan ja pani alulle maan demokraattiset uudistukset. Toiveet Tunisian nopeasta demokratisoitumisesta osoittautuivat kuitenkin optimistisiksi, sillä esimerkiksi perustuslakiprosessia hidastivat muun muassa poliittisen kentän hajanaisuus ja syvään juurtuneet vastakkainasettelut. Puolueiden välinen yhteistyö vallankumouksen jälkeisessä Tunisiassa on ollut haasteellista. Lisäksi yksi suurimmista pettymyksen aiheista on ollut nuorten jääminen syrjään demokratiaprosessissa. Nuoret ja heidän tyytymättömyytensä maan tilanteeseen olivat ratkaisevassa asemassa Tunisian vallankumouksessa, mutta sen jälkeen he eivät ole saaneet

ääntään kuuluviin maan alkaessa rakentaa demokraattisia instituutioitaan.

Demo on käynnistänyt vuonna 2012 yhdessä Netherlands Institute for Multiparty Democracyn (NIMD), Bulgarian School of Politicsin (BSOP) ja tunisialaisen Centre des Etudes Méditerranéennes et Internationalesin (CEMI) kanssa Tunisian politiikkakoulun, joka vahvistaa eri puolueista tulevien nuorten ymmärrystä ja osaamista monipuoluejärjestelmästä ja antaa heille välineitä osallistua poliittiseen päätöksentekoon. Samalla politiikkakoulu tukee puoluerajat ylittävää yhteistyötä. Tavoitteena on demokratian edustuksellisuuden lisääminen vahvistamalla nuorten vaikutusmahdollisuuksia politiikassa.

Tanzania Women Cross-Party Platform kokoontui elokuussa 2013 seminaariin keskustelemaan uudesta perustuslakiluonnoksesta. Etualalla parlamentin entinen puhemies Pius Msekwa sekä foorumin varapuheenjohtaja kansanedustaja Susan Lyimo.

Tunisian politiikkakoulu kokoontuu kaksipäiväisiin seminaareihin kymmenen kertaa vuoden aikana.

NAISTEN ROOLIN VAHVISTUSTA PAIKALLISPOLITIIKASSA SAMBIASSA

SAMBIASSA on ollut monipuoluejärjestelmä vuodesta 1991 alkaen, mutta vuoteen 2011 asti valtaa piti yksi ja sama puolue, jota myös kaksissa vaaleissa syytettiin vaalivilpistä. Vuoden 2011 vaaleissa valta kuitenkin vaihtui, ja maan uusi hallinto aloitti seuraavana vuonna perustuslain uudistuksen. Maan poliittinen kenttä on suhteellisen polarisoitunut, ja valmisteilla olevaa perustuslakia on kritisoitu muun muassa presidentin laajojen valtaoikeuksien suhteen. Naisten edustus politiikan eri tasoilla on Sambiasa heikkoa. Esimerkiksi vuoden 2011 vaaleissa valituista kunnallispoliitikoista vain 6,1 prosenttia oli naisia.

Sambiasa naiskunnallispoliitikot osallistuivat syyskuussa 2013 konferenssiin, jonka teemana oli eri puoluerajat ylittävä yhteistyö paikallishallinnossa. Konferenssin avasivat Sambian tasa-arvoministeri Inonge Wina, paikallishallintoministeri Emerine Kabanshi ja Suomen Sambian suurlähettiläs Pertti Anttinen.

Demo aloitti vuonna 2013 Sambiasa hankkeen, joka tähtää naisten aktiivisempaan osallistumiseen ja naispuolisten edustajien määrän kasvuun kunnallistason politiikassa. Hanke tukee sekä nykyisten naisedustajien että vaaliehdokkuudesta kiinnostuneiden naisten itsetuottamuksen ja osaamisen vahvistamista, minkä lisäksi Sambiasa tehdään vaikuttamistyötä tasa-arvon puolesta paikallisyhteisöissä ja puolueiden sisällä. Hanke myös vahvistaa naispoliitikkojen yhteistyötä yli puoluerajojen, jotta he pystyisivät tehokkaammin ajamaan tärkeitä kokemiaan asioita politiikassa.

LÄHTEET

1. YK:n päätöslauselma A/62/7 (2007).
2. Collier, Paul, V. L. Elliott, Havard Hegre, Anke Hoeffler, Marta Reynal-Querol, Nicholas Sambanis (2003). *Breaking the Conflict Trap: Civil War and Development Policy*. *World Bank Policy Research Reports*. World Bank, Washington D.C.
3. International Dialogue on Peacebuilding and Statebuilding. *A New Deal for Engagement in Fragile States* (2011).
4. Diamond, Larry (2004). *Essential Readings in Comparative Politics: The Democratic Rollback: The Resurgence of the Predatory State*. Norton & Company, New York.
5. Beswick, Danielle & Paul Jackson (2011). *Conflict, Security and Development*. Routledge, New York.
6. Rauhanvälityksen toimintaohjelma (2011). Ulkoasiainministeriön julkaisuja 10/2011.
7. Ottaway, Marina (1998). Angola's Failed Elections teoksessa Kumar, Krishna (toim.) *Postconflict Elections, Democratization, and International Assistance*, 133–152. Lynne Rienner Publishers, Boulder.
8. Zürcher, Christoph (2011). *Building Democracy While Building Peace*. *Journal of Democracy* 22:1, 81–95.
9. Freedom House (2013). *Freedom in the World 2013: Democratic Breakthroughs in the Balance*. http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/FIW%202013%20Charts%20and%20Graphs%20for%20Web_0.pdf.
10. Arab Barometer Survey (2012).
11. Suomen kehityspoliittinen toimenpideohjelma (2012). *Valtioneuvoston periaatepäätös 16.2.2012*.
12. Carothers, Thomas & Diane de Gramont (2013). *Development Aid Confronts Politics: The Almost Revolution*. Carnegie Endowment for International Peace, Washington D.C.
13. ten Hoove, Lotte & Álvaro Pinto Scholtbach (2008). *Democracy and Political Party Assistance in Post-Conflict Societies*. NIMD Knowledge Centre, The Hague.
14. Carothers, Thomas (2013). *Egypt's Dismal Opposition: A Second Look*. <http://carnegieendowment.org/2013/05/14/egypt-s-dismal-opposition-second-look/g3cf>.
15. ten Hoove, Lotte & Álvaro Pinto Scholtbach (2008). *Democracy and Political Party Assistance in Post-Conflict Societies*. NIMD Knowledge Centre, The Hague.
16. Heinäluoma, Eero 13.3.2013. *Keynote Address on the Development of Democracy in Finland and the Role of Parliament*. Roundtable discussion on the Rule of Law and Participatory Democracy, Helsinki.
17. van den Bergh, Lucia (2009). *Why peace worked: Mozambicans look back*. AWEPA, Amsterdam.
18. Large, Judith and Timothy D. Sisk (2006). *Democracy, Conflict and Human Security: Pursuing Peace in the 21st Century (Volume 1)*. IDEA, Stockholm.

Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö (DEMO) ry on suomalaisten eduskuntapuolueiden yhteistyöjärjestö. Demo toimii demokratian edistämiseksi toteuttamalla ja tukemalla suomalaisten puolueiden ja kehitysmaiden poliittisten liikkeiden yhteistyöhankkeita.

DEMON JÄSENPUOLUEET:

Kansallinen Kokoomus (www.kokoomus.fi)

Suomen Sosialidemokraattinen puolue (www.sdp.fi)

Perussuomalaiset (www.perussuomalaiset.fi)

Suomen Keskusta (www.keskusta.fi)

Vasemmistoliitto (www.vasemmistoliitto.fi)

Ruotsalainen kansanpuolue (www.sfp.fi)

Vihreät (www.vihreat.fi)

Kristillisdemokraatit (www.kd.fi)

**TUETTU ULKOMINISTERIÖN
KEHITYSYHTEISTYÖVAROIN**

DEMO RY

Töölöntorinkatu 2 B, 00260 Helsinki | +358 41 708 1928 | info@demofinland.org | www.demofinland.org